

RECENZE

Wragg Paul. *A Free and Regulated Press. Defending Coercive Independent Press Regulation*. Oxford: Hart, 2020, 304 s.

Svoboda médií je spojení v českém prostředí běžně používané, ale jen v omezené míře doktrinárně uchopené.¹ Mezi zahraničními autory naproti tomu v posledních letech sílí debaty vyvolané proměnami médií i demokracie, které vybízí k úvahám o nutnosti přizpůsobit těmto změnám „tradiční“ teorii svobody médií.² „Tradičním“ označují takové pojetí, které pramení ze široce přijímané a téměř nezpochybnitelné teze,³ že svoboda médií plní zásadní roli v demokratické společnosti. Informují, zprostředkovávají kritické názory a poskytují platformu pro debatu o věcech veřejného zájmu, bez níž není možný rozvoj demokratické společnosti.⁴ Rozvedeme-li tuto myšlenku, svoboda médií není, na rozdíl od svobody projevu každého jednotlivce, hodnotou sama o sobě, sloužící k jeho sebevyjádření.⁵ Jejím účelem je sloužit demokratické společnosti, přispívat k jejímu chodu a rozvoji. Je odůvodněná právě tímto účelem, a proto má instrumentální povahu. Stopy podobného chápání bychom našli u řady autorů: *Judith Lichtenberg* označuje svobodu tisku za „*instrumentální dobro, dělá-li tisk určité věci*“;⁶ *Eric Barendt* se ve své vlivné monografii *Freedom of Speech* přiklání k instrumentálnímu chápání svobody médií, z níž všem médiím (nejen tisku, rozhlasu a televizi) plynou i práva, jimiž nejsou nadáni jednotlivci v rámci svobody projevu, z důvodu nezbytné role médií pro rozšiřování informací veřejnosti.⁷ I autoři, kteří se snaží teorii svobody médií v posledních letech aktualizovat, zůstávají těmto východiskům v jisté míře věrní; pro příklad lze odkázat na práce *Jana Ostera*⁸ nebo *Damiana Tambiniho*.⁹

Recenzovaná kniha si neklade menší cíl než tradičním pojetím svobody médií otrást. Autor recenzované monografie *Paul Wragg* bere čtenářstvo na cestu, během níž zpochybňuje základy instrumentálního pohledu na svobodu médií (sám hovoří o pohledu

¹ Z českých autorů, kteří pojem svobody médií uchopili včetně vymezení jejího vztahu ke svobodě projevu, lze odkázat na MORAVEC, Ondřej. *Mediální právo v informační společnosti*. Praha: Leges, 2013, s. 62 an. Viz též BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 65–66.

² Curran v té souvislosti hovoří o „zkamenělé teorii svobody médií“. CURRAN, James. Reinterpreting the democratic roles of the media. *Brazilian Journalism Research*. 2014, roč. 10, č. 2, s. 31–32.

³ LICHTENBERG, Judith. Foundations and Limits of Freedom of the Press. *Philosophy & Public Affairs*. 1987, roč. 16, č. 4, s. 329.

⁴ Srov. např. rozsudek pléna Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) ve věci *Lingens proti Rakousku* ze dne 8. 7. 1986, stížnost č. 9815/82, odst. 41–42, z judikatury Ústavního soudu viz např. náleze ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. IV. 146/04.

⁵ Např. TAMBINI, Damian. A theory of media freedom. *Journal of Media Law*. 2021, s. 14.

⁶ LICHTENBERG, Judith. *Foundations and Limits of Freedom of the Press*, s. 332.

⁷ BARENDT, Eric. *Freedom of speech*. Oxford – New York: Oxford University Press, 2007, s. 422 a 424.

⁸ Oster tvrdí, že privilegia médií jsou založena na utilitaristickém, funkčním a účelovém chápání masových médií, které pramení z argumentu demokracie a debaty věcí veřejného zájmu, a argumentu pravdy, který vyžaduje existenci „tržišťté myšlenek“. Média jsou chráněna, protože plní pro společnost prospěšnou roli. Svá východiska stručně představuje v OSTER, Jan. Theory and Doctrine of ‘Media Freedom’ as a Legal Concept. *Journal of Media Law*. 2013, roč. 5, č. 1, s. 73.

⁹ Tambini popisuje svobodu médií jako institucionální a instrumentální hodnotu (TAMBINI, Damian. *A theory of media freedom*, s. 14–15).

„teleologickém“). *Wragg*, působící jako profesor mediálního práva na univerzitě v Leedsu, nepochybně, že určité vztahy mezi médii a demokratickou společností mohou existovat.¹⁰ Ovšem vše ostatní, co obvykle tvoří základy svobody médií (potažmo úžeji svobody tisku), je pro něj předmětem kritiky. Tvzení, že svoboda tisku existuje proto, aby zajistila plnění role tisku v demokratické společnosti, a má tedy instrumentální účel, pro něj není ničím jiným než „mrtvým dogmatem“.¹¹ *Wraggovým* cílem ovšem není zkritizovat instrumentální přístup, ale vytvořit alternativní teorii svobody tisku. Takovou, která by umožňovala mnohem intenzivnějším způsobem činnost tisku právně regulovat a tím předcházet nebo napravovat újmu, k níž působením tisku dochází, aniž by současně kompromitovala svobodný rámec jeho činnosti.

Zde je třeba udělat menší zastávku. *Wraggovi* jde skutečně pouze o svobodu tisku, nikoli médií jako obecnější a širší kategorie. Záměrně se omezuje pouze na segment „tradičních“ tištěných médií, pro což v knize uvádí dva důvody. Prvním je principiální odlišnost platné (britské) právní regulace tisku. Televize i rozhlas (*broadcasting media*) historicky podléhají mnohem významnější regulaci ze strany státu, což bývá odůvodňováno především dříve používanou technologií, která dříve omezovala počet vysílatelů na trhu a tím i pluralitu názorů doléhajících k publiku.¹² Tisk, u něhož žádné technologické omezení neexistuje, je naproti tomu regulován minimalisticky.¹³ Nová (online) média jsou zase podle *Wragga* dosud teoreticky neuchopená, takže na ně nelze závěry ohledně svobody tisku vztáhnout automaticky.¹⁴ Druhým důvodem je, že je segment tištěných médií nejstarší, takže se na něm teorie svobody médií vytvářela. Kritikou svobody tisku chce inspirovat k úvahám o regulaci nových médií.¹⁵ Autorův postoj je důsledný; jeho teorie se tak vztahuje na tištěné vydání novin, na jejich internetové mutace, přestože sdílí většinu redakce i obsahu, už nikoli. Díky zaměření na tisk¹⁶ se *Wragg* umně vyhýbá některým problematickým momentům, které by jinak jeho teorii svobody tisku stály v cestě. Nejvýznamnější je problém definiční – co je tisk? *Wragg* odmítá tuto otázku problematizovat. Odvolává se na obecně sdílenou a „zrekonstruovatelnou“ představu tradičního periodického tisku.¹⁷ Ten však v posledních desetiletích přetváří svoji podobu vlivem technologického vývoje a změn preferencí publika; tradiční periodický tisk je již roky na ústupu.¹⁸ Svým krokem tak *Wragg* významně omezil dopad své teorie. „Intuitivní definice“ tisku navíc nedokáže poskytnout vodítka v okrajových situacích, např. kdy médium nemá tradiční podobu redakce vydávající pravidelné periodikum, ale jde např. o jednotlivého aktivistu, vydávajícího občasný *newsletter*. Tyto definiční nejasnosti však sám autor považuje za druhořadé.¹⁹

¹⁰ Nezachází ovšem tak daleko, aby kupř. prohlašoval svobodu médií za nezbytný prvek pro demokracii (*essential element*, např. rezoluce Valného shromáždění OSN 59/201 ze dne 23. 3. 2005, A/RES/59/201).

¹¹ WRAGG, Paul. *A Free and Regulated Press. Defending Coercive Independent Press Regulation* Oxford – New York: Hart, 2020, s. 80.

¹² *Ibidem*, s. 284–287.

¹³ *Ibidem*, s. 1.

¹⁴ *Ibidem*, s. 284.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Proto i ve zbytku této recenze budu užívat přesnější termín tisk, nikoli média.

¹⁷ WRAGG, Paul. *A Free and Regulated Press. Defending Coercive Independent Press Regulation*, s. 255–256.

¹⁸ *Ibidem*, s. 283.

¹⁹ *Ibidem*, s. 256.

Prvořadým cílem pro něj totiž je vybudovat a zdůvodnit novou teorii svobody tisku, jak již bylo uvedeno. Jeho publikace má proto velmi významné normativní zaměření. Na rozdíl od nyní převažující minimalistické právní regulace navrhuje podstatně širší, obecně závaznou a právními prostředky vymahatelnou regulaci tisku (hovoří o *coercive regulation*, blíže v kap. 10, podkap. I.). Jeho teorie představuje reakci na systematické porušování práv lidí, kteří se stanou předmětem zájmu tisku, proti němuž nemají žádnou účinnou obranu. V některých pasážích *Wragg* vystupuje z pozice akademika a píše se zánícením aktivisty bojujícího proti nepochopení rozsahu problémů spojených s působením tisku a znepokojeného impotencí dosavadních pokusů o jeho řešení.²⁰ Do jeho díla v tomto aspektu významně promlouvají reálie britské mediální scény, poznamenané vážnými skandály. Ty je vhodné letmo připomenout, neboť *Wragg* spoléhá na určitou míru předporozumění čtenáře.

Už v roce 2007 byl odsouzen novinář a jeho spolupracovník v souvislosti s odposloucháváním telefonů patřících členům britské královské rodiny. Deník *News of the World* (tehdy vycházející v nákladu dvou mil. výtisků) se od postupů svých odsouzených zaměstnanců distancoval a označil je za ojedinělý incident, k němuž došlo bez vědomí šéfredaktora deníku *Andyho Coulsona* (ten přesto rezignoval a následně se stal PR spolupracovníkem tehdejšího vůdce konzervativní opozice *Davidu Camerona*). Že podobné praktiky používala redakce k získávání exkluzivních informací mnohem častěji než v jedné izolované kauze, odhalila investigace deníku *Guardian* v červenci 2011. Deník *News of the World* byl podezřelý z masivního odposlouchávání telefonů, zásahů do hlasových schránek a čtení textových zpráv. Mezi desítkami poškozených nebyly jen herecké celebrity, ale i oběti násilných trestných činů a jejich rodinní příslušníci, pozůstalí po obětech teroristických útoků v Londýně a po příslušnících armády padlých v Iráku. Ve snaze zabránit šíření škod uvnitř mediálního impéria poté, co bylo v souvislosti se skandálem obviněno několik zaměstnanců deníku, se *Murdoch* rozhodl činnost *News of the World* ukončit. Šok z toho, co bylo běžnými praktikami získávání exkluzivních informací, zasáhl britskou veřejnost natolik, že *David Cameron* (tehdy již premiér) pověřil *lorda Levesona* vedením parlamentní komise, která měla vyšetřit skandál *News of the World* a podezření z korupce v řadách policistů, kteří dodávali tisku informace, i obecně zhodnotit úroveň kultury a etiky britských médií.²¹

Levesonova rozsáhlá závěrečná zpráva,²² jakkoli je kritická, podle *Wragga* selhala v identifikaci doporučení, která by měla zabránit podobnému selhání tisku do budoucna. *Leveson* se podle něj nechal zaskočit zástupci tisku, kteří hystericky odmítli nechat se podrobit jakékoli výraznější právní regulaci.²³ Proto *Leveson* uvedl, že i on považuje právní

²⁰ Srov. ibidem, s. 8.

²¹ Podle LLOYD, John. *Scandal! News International And The Rights Of Journalism*. Reuters Institute for the Study of Journalism, 2011, s. 3–5; KELLNER, Douglas. The Murdoch Media Empire and the Spectacle of Scandal. *International Journal of Communication*. 2012, č. 6, s. 1169–1170, 1174–1177.

²² Výsledná zpráva má přes dva tisíce stran. Viz *Leveson Inquiry – Report into the culture, practices and ethics of the press*. 29. 11. 2012. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/government/publications/leveson-inquiry-report-into-the-culture-practices-and-ethics-of-the-press>> [cit. 2022-03-13].

²³ S. 266 recenzované publikace. Diskurzivní analýzu editorialů britského tisku, reagujících na *Levesonův* postup, analyzovali např. THOMAS, Ryan J. – FINNEMAN, Teri. Who watches the watchdogs?: British newspaper metadiscourse on the Leveson Inquiry. *Journalism Studies*. 2014, roč. 15, č. 2, s. 172–186.

regulaci až za krajní řešení pro případ, že selže přijatelnější řešení cestou dobrovolné samoregulace tisku.²⁴ Takový závěr považuje *Wragg* za zcela neadekvátní.²⁵ Připomíná, že podobnou „poslední šanci“ už tisk dostal opakovaně. Dokud se naše uvažování o svobodě tisku opírá o tvrzení o výjimečném postavení a roli tisku, jsou lidé, do jejichž života tisk zasáhne, „redukováni na pozici nezbytných obětí, které je třeba předhodit tisku, aby dál fungoval, nebo jsou jen nešťastnou vedlejší ztrátou“.²⁶ Nelze proto předpokládat, že by kdy mohla dobrovolná samoregulace tisku vést k účinné ochraně lidí, jejichž základní práva tisk porušoval a porušuje, zatímco se stávají předmětem jeho pozornosti.

V tomto kontextu je třeba vnímat *Wraggovo* plédování pro právní, tzn. nedobrovolnou, obecně závaznou a vymahatelnou regulaci tisku, která jediná může zajistit, aby se osoby poškozené tiskem domohly účinné a dostupné ochrany svých práv. Ovšem abychom o takové regulaci tisku mohli uvažovat, je třeba vyvolat „zásadní změnu uvažování o tisku a jeho roli ve společnosti“.²⁷ Ačkoli proto jde autorovi o dílčí, byť závažný problém spojený se svobodou tisku, jeho kniha má až překvapivě široký záběr, sahající od zdůvodnění existence svobody tisku po debatu o tom, které konkrétní projevy tisku může stát legitimně regulovat, a svobodu tisku tak omezovat.

Jaká tedy *Wraggova* teorie svobody tisku je? Monografie ji přibližuje na necelých třech stech stranách, rozdělených do čtyř částí a celkem deseti kapitol. V části první (*Rationale*) představuje převažující chápání svobody tisku. Vychází z klasického dělení čtyř teorií tisku,²⁸ z něhož považuje za nadále aktuální teorii společenské odpovědnosti a teorii liberální; tu však pro významovou mnohotvárnost „liberalismu“ označuje raději jako libertariánskou.²⁹ Pozastavuje se nad tím, že se obě názorové školy shodují v základních úvahách o tisku a jeho roli v demokratické společnosti. Liší se až názorem na prostředky, kterými zajistit, že média budou tuto roli naplňovat. K těmto závěrům autor dospívá v úvodních dvou kapitolách, příhodně pojmenovaných *Unity in Press Freedom Theory* a *Division in Press Regulatory Theory*, v nichž vychází z obdivuhodně bohaté rešerše literatury. Libertariánská cesta velí ponechat běh věcí na „neviditelné ruce trhu“, která však tisk nijak neusměrňuje. Teoretici společenské odpovědnosti naopak prosazují významnější regulaci tisku, která by zajišťovala naplnění společenské role a odpovědnosti tisku. Současně se však obávají zneužití politickou mocí. Jejich představa o regulaci proto podle *Wragga* nemůže být účinná, neboť svým rozsahem je příliš široká co do ukládaných požadavků, ale zdráhá se využívat závazných prostředků pro jejich dosažení. Autor tedy kritizuje obě pojetí.³⁰ V části druhé (*Right*) zpochybňuje důvody, které bývají pro regulaci tisku obvykle předkládány. Sám dospívá k tomu, že jediným důvodem pro regulaci tisku, tedy omezení jeho svobody, je újma, kterou působí jiným osobám.³¹ Tím fakticky zužuje rozsah toho, co

²⁴ WRAGG, Paul. *A Free and Regulated Press. Defending Coercive Independent Press Regulation*, s. 264–265.

²⁵ Ibidem, viz s. 4–10, podrobněji kritika *Levesona* též v kapitole 9.

²⁶ Ibidem, s. vii.

²⁷ Ibidem, s. viii.

²⁸ SIEBERT, Fred – PETERSON, Theodore – SCHRAMM, Wilbur. *Four Theories of the Press: The Authoritarian, Libertarian, Social Responsibility, and Soviet Communist Concepts of What the Press Should Be and Do* [online]. Urbana: University of Illinois Press, 1956.

²⁹ Viz terminologická poznámka, WRAGG, Paul. *A Free and Regulated Press. Defending Coercive Independent Press Regulation*, s. ix–xi.

³⁰ Což potvrzuje raději výslovně na s. 255 recenzované publikace.

³¹ Obsáhle viz kapitola 5 recenzované publikace, především v části IV.

a proč je třeba regulovat, a proto se neobává, že silnější regulace udělá z tisku hlídacího psa, který neštěká ani nekouše. V části třetí (*Regulation*) již nastiňuje obsah takové regulace tisku, která by poskytovala účinnou ochranu těm, do jejichž práv tisk zasáhl. Neukládala by tisku povinnosti, které nejsou teoreticky zdůvodnitelné. Soustředila by se jen na omezení újmy, a tak by nemohla být zneužitelná a ohrožovat svobodu tisku. Až část čtvrtá (*Realisation*) odpovídá čtenáři na některé podstatné otázky, které si během čtení klade: co vlastně *Wragg* regulací myslí (regulaci právním předpisem, jehož dodržování by prosazoval státem zřízený regulátor) a proč není dostatečně účinná ochrana poskytovaná soudy, ale vyžaduje zřízení regulátora. (Ne nadarmo se poslední kapitoly jmenují sugestivně – *How?* a *Why?*) Ač má tato struktura monografie nepochybně „tah na branku“, a především v části druhé obsahuje řadu novátorských, k zamyšlení vybízejících myšlenek, některé úvahy usnadňující pochopení záměru autora se čtenář dozví až na konci textu. Listování do posledních dvou kapitol lze tedy v tomto případě jen doporučit.

Monografie rozvíjí poznatky ve dvou oblastech. Zaprvé, v kritice pojetí svobody tisku jako výměny *quid pro quo*, kde dochází ke směně zvláštních privilegií tisku výměnou za plnění povinností a odpovědnosti, které tisk v demokratické společnosti má. Zadruhé, překreslením „mapy“ toho, jaké limity by svoboda tisku měla mít. Pokusím se nyní tyto stěžejní prvky díla, soustředěné do druhé a třetí části knihy, přiblížit.

Těžiště *Wraggovy* argumentace kritizující instrumentální pojetí svobody tisku je právněfilozofické. Považuje za nesporné, že zejména ESLP na podvozku čl. 10 odst. 2 Úmluvy o „povinnostech a odpovědnosti“ tisku hovoří. Jestliže však máme pojem povinností, detailně rozebraný v kapitole třetí, chápat v právním kontextu, pak povinnosti jednoho musí odpovídat právo druhého a splnění právní povinnosti má být vymahatelné právními prostředky.³² Ani jedna z těchto premis však podle autora v případě tisku neplatí – „povinnosti“ tisku jsou pouhou řečnickou figurou objevující se v judikatuře.³³ Neexistují-li ovšem žádné právní povinnosti, nemůže existovat právní odpovědnost za jejich porušení a je vyloučeno vynucovat právními cestami jejich splnění. *Wragg* obsáhle polemizuje s *Onorou O'Neill*, vlivnou severoirskou politickou filozofkou, která mezi dalšími experty poskytla své vyjádření *Levesonově* komisi. *O'Neill* připouští, že ač mohou být povinnosti tisku toliko morální povahy, přesto mohou být právními prostředky vymahatelné. Svůj závěr opírá o principy kantovské etiky.³⁴ Podle *Wragga* však přehlídí, že *Kant* důsledně rozlišoval mezi morálními a právními závazky z hlediska vnitřní a vnější motivace k jejich plnění, což se odráží v nemožnosti vynucovat plnění morálních závazků mocenským způsobem.³⁵

Podobně metodicky zkoumá autor v kapitole čtvrté pojem odpovědnost, který spojuje s povinností tisku plnit předepsanou „roli v demokratické společnosti“. Zde jeho kritika reflektuje kognitivní disonanci, kterou trpí instrumentální pojetí svobody tisku: existuje-li svoboda tisku proto, aby tisk určitou roli plnil, jak může být slepá k tomu, že podstatná

³² Ibidem, s. 83.

³³ *Wragg* význam tohoto termínu v judikatuře spatřuje v tom, že „povinnost“ zdůrazňuje nezbytnost určitého postupu tisku nebo publikování určité informace tiskem, ačkoli to vede k morálně nebo právně problematickým výsledkům (tisk „nemohl jinak než“). Ibidem, s. 86–95.

³⁴ Ibidem, s. 100 an. Srov. O'NEILL, Onora. Practices of toleration. In: LICHTENBERG, Judith (ed.). *Democracy and the Mass Media*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990, s. 155–185.

³⁵ WRAGG, Paul. *A Free and Regulated Press. Defending Coercive Independent Press Regulation*, s. 103–105.

část tisku tuto roli neplní vůbec nebo ji plní špatně? *Wragg* postupně zkoumá tři možná zdůvodnění, proč by měl tisk přijmout odpovědnost za plnění jim přisouzené funkce. Prvním je, že odpovědnost je rubem privilegií tisku. Autor však principiálně namítá, že tisk žádná skutečná privilegia nemá. Co se týče rozsahu svobody projevu, privilegován je podle jeho stručného shrnutí judikatury ESLP každý projev ve veřejném zájmu bez ohledu na postavení nebo identitu mluvčího.³⁶ Ke stejnému závěru dospívá při zhodnocení zákonných privilegií tisku (např. ve vztahu k přístupu na soudní jednání).³⁷ Důležitým argumentem je i to, že koncept privilegií působí, jako by byly tisku propůjčeny, ale mohou být odebrány, znelíbí-li se tisk vládnoucí moci. Nezapadá tedy do charakteru svobody.³⁸ Druhé nesprávné zdůvodnění spatřuje ve vlivu médií na společnost; moc znamená odpovědnost. V tomto ohledu argumentuje především upadající ekonomickou silou tisku a zmenšováním jeho dosahu v konkurenci jiných médií.³⁹ Vyvrátit tento důvod by tedy bylo významně obtížnější, pokud by si byl zvolil širší definici tisku či se přímo zaměřil na svobodu médií. Zatřetí, odmítá i teorii postavenou na profesionálním statusu médií, opět s argumentem, že směšuje profesnětické a právní povinnosti.

Jediná situace, v níž tedy autor odpovědnost tisku v právním smyslu připouští, je situace, kdy jeho konáním dochází ke vzniku konkrétní újmy konkrétní osoby (protiprávní jednání – příčinná souvislost – újma).⁴⁰ Tento koncept odůvodňuje v kapitole páté, která uzavírá druhou, kritickou část knihy, a otevírá prostor pro to, aby mohl svou koncepci svobody tisku ve třetí části publikace naplnit konkrétním obsahem. Ve svém zdůvodnění *Wragg* velmi obsírně vychází z analýzy klasické eseje *Johna Stuarta Milla On Liberty*, přičemž důrazně poukazuje na to, že *Millovy* názory byly v průběhu času dezinterpretovány.⁴¹ Není nikdo oprávněn narušovat svobodu tisku (nebo svobodu čtenářů) zastávat neracionální, neosvícené i netolerantní názory či být názorově zcela indiferentní.⁴² Snaha jakékoli postoje zvrátit by byla projevem paternalistického, autonomii jednotlivce popírajícího přístupu, který nelze přijmout ani tehdy, je-li jeho cílem odvrátit od dané osoby újmu.⁴³ Slovy *Wragga*, „*když zastánci teorie společenské odpovědnosti tisku zastávají názor, že veřejnost potřebuje tisk, který podporuje demokratickou participaci, mají pravdu. Ale když k tomu účelu chtějí použít donucovací sílu práva [tedy přimět tisk právními prostředky, aby tento účel naplňoval, pozn. T. B.], jejich cílem je nakonec despotismus.*“⁴⁴

Odtud pak pramení jeho zužující pohled na to, jaká regulace je vůči tisku potřeba: rozhodně to dle něj není uvalení povinnosti poskytovat přesné informace, stejně jako informace objektivní či pravdivé,⁴⁵ či regulace snažící se zajistit pluralitu tisku.⁴⁶ Podrobně se dokonce věnuje nedůvodnosti požadavku omezit obsahově i kvantitativně zpravodajství

³⁶ *Ibidem*, s. 88.

³⁷ *Ibidem*, s. 113 an.

³⁸ *Ibidem*, s. 119.

³⁹ *Ibidem*, s. 122 an.

⁴⁰ *Ibidem*, *passim*.

⁴¹ Tomuto rozboru věnuje autor především s. 138–155 recenzované publikace.

⁴² *Ibidem*, s. 140 an.

⁴³ *Ibidem*, s. 150.

⁴⁴ *Ibidem*, s. 151.

⁴⁵ *Ibidem*, s. 180, k nejasnostem mezi těmito koncepty; „právu na přesné informace“ se však věnuje v celé kapitole šesté.

⁴⁶ *Ibidem*, s. 241.

o sebevraždách.⁴⁷ Všechna tato témata *Wragg* nachází, v různých formulačních podobách, ve stávajících kodexech regulujících tisk v různých evropských státech.⁴⁸ Ovšem pokud by byl přijat jeho model regulace tisku, nebyla by regulace podobných otázek vůbec opodstatněná.

Jakkoli je *Wraggova* argumentace o neexistenci privilegií a povinností tisku čtivá, přesvědčivá a pregnantně poukazuje na nedostatky tradičního pojetí, počínajícemi skutečně tak základní otázkou, co to ony privilegia a povinnosti jsou, domnívám se, že současně je jeho vlastní chápání limitů svobody tisku příliš zužující. *Wragg* nachází právněfilozofické opodstatnění jen pro omezení, které plyne ze zásahu do práv jiných („ochrana pověsti nebo práv jiných“, slovy Úmluvy). Pozitivní právo (čímž je v evropském kontextu především čl. 10 odst. 2 Úmluvy) ovšem připouští sice omezenou, ale podstatně širší škálu legitimních cílů, pro něž může dojít k omezení svobody projevu a zprostředkovaně tedy i svobody tisku. Některé jsou s jeho filozofickým zakotvením jasně neslučitelné (např. ochrana morálky neobstojí proti požadavku na zachování autonomie jednotlivce), jiné legitimní cíle však lze rámovat „předstupeň“ ochrany práv konkrétních osob (ochrana národní a veřejné bezpečnosti, ochrana pořádku, ochrana zdraví). Bylo by proto zajímavé, kdyby se vypořádal s některými konkurenčními teoriemi.⁴⁹

Popírá-li navíc autor koncept odpovědnosti i privilegií tisku, otevírá tím spornou otázku vztahu svobody tisku a svobody projevu. Teorii, kterou představuje čtenářům, sice sám autor označuje za novou teorii *svobody tisku*. Popřeme-li však zvláštní postavení tisku podobně, jako to činí *Wragg* v recenzované monografii, stejně tak dobře může jít o teorii svobody projevu ve vztahu k tisku; potřeba hovořit o zvláštní svobodě tisku se oslabuje či se přímo ztrácí. Vzájemný vztah a prolínání svobody projevu a svobody médií je jedním z témat současných diskusí. *Wragg* tento problém nereflktuje, od počátku své knihy hovoří o svobodě tisku, aniž by nabízel čtenářům její definici ve vztahu ke svobodě projevu, a tím i zdůvodnění, proč hovoří jen o svobodě tisku. Navzdory tomuto „neukotvení“ nabízí vítanou možnost přemýšlet mimo zavedené škatulky.

Terezie Boková*

⁴⁷ V překvapujícím rozsahu rozebraném ibidem, s. 232 an.

⁴⁸ Způsob, jakým si autor vybírá jednotlivé příklady, tedy zastoupené evropské regulační modely, objasňuje jen odkazem na jiný výzkumný projekt (s. 5), nikoli však tak, aby čtenář pochopil kritéria jejich výběru. Mezi řádky však lze vyčíst, že vedle sebe klade velmi rozdílné druhy regulátorů a jejich regulačních kodexů, od dánské tiskové rady *Pressenaevnet*, zřízené zákonem a vybavené pravomocí ukládat pokuty, po *Slovenský syndikát novinářov*, soukromoprávní subjekt, jehož kodex má povahu čistě profesněetickou. Český Syndikát novinářů nezmiňuje.

⁴⁹ Lze poukázat např. na teorii ústavních práv *Kaie Möllera*, který se taktéž soustředí na centrální úlohu autonomie jednotlivce, ale připouští i existenci veřejných zájmů, pro které může být legitimní do autonomie jednotlivce zasáhnout. Ačkoli se následně i přes ně opět navrácí k ústřední myšlence autonomie jedince, jeho teorie není natolik „černobilá“ jako ta, kterou prezentuje *Wragg*. Viz MÖLLER, Kai. *The global model of constitutional rights*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 90.

* Mgr. Bc. Terezie Boková. Doktorandka na katedře ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity. E-mail: 407737@mail.muni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2880-9739>.